

XVIII

Prințul Ivan Ivanîci

După ce prințesa a ascultat versurile și l-a copleșit cu laude pe autor, bunica s-a înmuiat și a început să discute cu ea în franceză, nu i-a mai vorbit cu dumneavoastră și cu draga mea și a poftit-o să vină seara cu toți copiii; prințesa a primit invitația și, după ce a mai stat puțin, a plecat.

În ziua aceea au venit atât de mulți musafiri cu felicitări, încât toată dimineața au stat rând pe rând în curte, în fața intrării, câteva echipaje.

— *Bonjour, chère cousine*¹, a spus unul dintre musafiri intrând în salon și sărutând mâna bunicii.

Era un bărbat la vreo șaptezeci de ani, de statură înaltă, cu o față deschisă și calmă, îmbrăcat cu o tunică militară cu epoleți mari, de sub gulerul căreia se vedea o cruce mare, albă. Am fost mirat de felul lui firesc și degajat de a se mișca. În ciuda faptului că mai avea doar pe ceafă un semicerc de păr gras și

1. Bună ziua, dragă verișoară (în fr., în orig.).

că buza de sus lăsa să se vadă fără nici un dubiu lipsa unor dinți, chipul îi era încă remarcabil de frumos.

Datorită firii sale nobile, înfățișării frumoase, curajului său deosebit, faptului că aparținea unei familii cunoscute și influente și, mai ales, norocului, prințul Ivan Ivanîci făcuse la sfârșitul veacului trecut, încă de foarte tânăr, o carieră strălucită. Era încă în slujbă, iar ambițiile și le văzuse atât de repede împlinite, încât nu mai avea ce să își dorească în această privință. Arătase din fragedă tinerețe că se pregătea să ocupe acel loc strălucit în societate pe care avea să îl așeze soarta. De aceea, chiar dacă viața sa strălucitoare și nu lipsită de vanitate a cunoscut, ca oricare altă viață, eșecuri, decepții și amărăciuni, prințul nu și-a schimbat niciodată firea calmă, nici ideile înalte, nici preceptele de bază ale religiei și moralei, câștigând stima tuturor, nu atât prin poziția lui strălucită, cât prin consecvență și fermitate. Nu avea o inteligență deosebită, dar grație poziției sale, care îi îngăduia să privească de sus zbuciumul zadarnic al vieții, avea o gândire elevată. Era bun și sensibil, dar rece și cumva plin de sine în felul de a se purta. Aceasta era un rezultat al faptului că, ocupând acel post în care putea să fie de folos multora, căuta ca prin atitudinea sa rece să se apere de neconținutele rugăminți și lingușeli ale celor care nu voiau decât să se folosească de influența lui. Această răceală era totuși atenuată de politețea condescendentă a omului din foarte înalta societate. Avea o bună pregătire și era citit; dar instruirea sa

se oprise la ceea ce dobândise în tinerețe, adică la sfârșitul veacului trecut. Citise tot ce dăduse mai remarcabil Franța în materie de filozofie și elocință în secolul al XVIII-lea, cunoștea temeinic tot ce avea mai bun literatura franceză, așa încât putea și îi plăcea să citeze des din Racine, Corneille, Boileau, Molière, Montaigne, Fénelon; era strălucit în cunoașterea mitologiei și studiasse cu folos, în traducere franceză, monumentele antice ale poeziei epice; avea suficiente cunoștințe de istorie, pe care le culesese din Ségur; nu avea însă habar de matematică, nici măcar de aritmetică, nici de fizică și nici de literatura modernă: când se discuta, fie că tăcea rezervat, fie că spunea câte ceva la modul general despre Goethe, Schiller și Byron, dar de citit nu îi citise. În ciuda acestei culturi clasice franceze, care mai are astăzi atât de puțini reprezentanți, conversația lui era simplă, simplitate care ascundea necunoașterea unor lucruri și care îl făcea totodată să adopte un ton plăcut și o atitudine îngăduitoare. Era un mare dușman al oricărei originalități, spunând că originalitatea este un subterfugiu al oamenilor de prost gust. Avea nevoie de societate oriunde ar fi fost: la Moscova, ca și în străinătate, avea întotdeauna casa la fel de deschisă, iar în zilele de primire venea la el tot orașul. Se bucura de o asemenea poziție în oraș, încât o invitație din partea lui putea servi de pașaport pentru orice salon, iar cuconițele tinere și frumușele îi întindeau bucuroase obrajii lor rozalii, pe care el îi săruta cu un sentiment chipurile patern, în timp ce persoane foarte

de vază și de bună condiție erau nespuse de bucuroase când erau primite la partidele de cărți ale prințului.

Dintre cei ca bunica, adică oameni care aparțineau aceleiași lumi ca și el și aveau aceeași educație, același mod de a privi lucrurile și aceeași vârstă, rămăseseră foarte puțini; de aceea, el ținea foarte mult la vechea relație de prietenie cu ea și îi arăta întotdeauna o deosebită stimă.

Nu-mi mai puteam lua ochii de la prinț: respectul pe care i-l arăta toată lumea, epoletii lui mari, deosebita bucurie pe care o manifesta bunica atunci când îl vedea și faptul că, după cât se părea, el era singurul care nu se temea de ea, se purta cu ea cât se poate de firesc și avea chiar cutezanța să îi spună *ma cousine*, îmi insuflau față de el un respect la fel de mare, dacă nu și mai mare, ca acela pe care îl simțeam pentru bunica. Fiindu-i arătate versurile mele, prințul m-a chemat lângă el și a spus:

— Mai știi, *ma cousine*, poate o să fie un al doilea Derjavin.

Spunând asta, m-a ciupit atât de tare de obraz, încât, dacă nu am scos un țipăt, asta a fost numai pentru că m-am priceput să o iau drept mângâiere.

Musafirii au plecat, tata și Volodea au ieșit și ei; în salon am rămas doar bunica, prințul și cu mine.

— Dar scumpa noastră Natalia Nikolaevna de ce nu a venit? a întrebat deodată, după o scurtă tăcere, prințul Ivan Ivanîci.

— Ah! *mon cher* – a răspuns bunica punându-și mâna pe mâneca tunicii lui și coborând glasul – ar fi venit cu siguranță dacă ar fi fost liberă să facă ce vrea. Îmi scrie că Pierre i-ar fi propus să vină, dar că ar fi refuzat ea fiindcă anul ăsta nu au avut deloc venituri; și scrie așa: „În plus, nici nu are rost să mă mut anul ăsta cu toată casa la Moscova. Liubocika e încă prea mică; în ceea ce îi privește pe băieți, care vor locui la dumneata, sunt chiar mai liniștită decât dacă ar fi stat cu mine“. Ce să spun, splendid! a urmat bunica pe un ton care arăta limpede că nu găsea cătuși de puțin că era splendid. Pe băieți era de mult timpul să îi trimită aici, ca să poată să învețe ceva și să se deprindă cu societatea; căci ce educație li se putea da la țară?... Doar cel mare va face curând treisprezece ani, iar celălalt unsprezece... Ai văzut și dumneata, *mon cousin*, aici sunt absolut ca niște sălbatici... nici să între într-o încăpere nu știu.

— Totuși, nu înțeleg de ce aceste veșnice jelanii că nu le merge bine? a răspuns prințul. El are o avere frumoasă, cât despre Habarovka Natașei, unde jucam noi doi teatru odinioară, doar o cunosc ca pe mâna mea, e o moșie splendidă! Nu are cum să nu aducă tot timpul un venit foarte frumos.

— Am să-ți spun ca unui adevărat prieten – l-a întrerupt cu o expresie mânăhănită bunica – am impresia că toate astea sunt numai pretexte pentru ca el să trăiască aici singur, să colinde cluburile, să umble pe la recepții și Dumnezeu știe ce să mai facă; iar ea nu bănuiește nimic. Știi și dumneata că e de o bunătate îngerească,

și crede tot ce îi spune el. El a convins-o că băieții trebuie duși la Moscova, iar ea să rămână singură la țară cu o guvernantă bătută-n cap – și ea a crezut; dacă el i-ar spune că, de pildă, copiii trebuie bătuți cu nuiua, cum îi bate Varvara Ilinicina pe ai ei, cred că ar încuviința și asta, a spus bunica sucindu-se în fotoliul ei cu o expresie de total dispreț. Da, prietene, a reluat bunica după o clipă de tăcere, luând una dintre cele două batiste ca să-și șteargă o lacrimă ivită – mă gândesc adesea că el nu e în stare nici să o prețuiască, nici să o înțeleagă și că, măcar că e atât de bună, că îl iubește atât de mult și că se străduiește să-și ascundă durerea – știu asta foarte bine – nu poate să fie fericită cu el; și ține minte cuvintele mele, dacă el n-o să...

Bunica și-a acoperit fața cu batista.

— Vai, *ma bonne amie!*¹ – a spus prințul cu reproș în glas – văd că nu te-ai înțeleptit deloc, veșnic suferi și lacrimizi pentru necazuri închipuite. Cum de nu ți-e oarecum, zău așa? Eu îl cunosc pe el de mult, și știu că e un soț atent, bun și minunat și, ce e mai important, îl știu ca pe un om cât se poate de nobil, *un parfait honnête homme*².

Cum auzisem fără să vreau o discuție pe care nu ar fi trebuit să o aud, m-am strecurat, în vârful picioarelor și profund tulburat, afară din cameră.

1. Buna mea prietenă (în fr., în orig.).

2. Un om cât se poate de cumsecade (în fr., în orig.).